

34. Street Dance-affæren

På basis af formuleringen af låne/leje-direktivets artikel 9, stk. 2, var pladebranchens organisation, IFPI, hurtig til at angribe Street Dance Records' specialimport af musik, men efter et ramaskrig i pressen og udsigten til en undersøgelse fik Kulturministeriet kolde fødder.

Truslen mod musikforretningen Street Dance Records

I 1994 havde enhver pladeforretning med respekt for sig selv sin egen import som supplement til den organiserede pladebranches tilbud. Det irriterede IFPI, og de greb den uheldige formulering uden at vente på, at direktivet blev omsat til lov. IFPI sendte breve til pladeforretningerne, herunder til Peter Larsen, indehaver af Street Dance Records, med krav om, at forholdene lovliggøres på den måde, at de "ulovlige produkter i varelageret identificeres og konfiskeres af IFPI", og at der "i samarbejde findes en mindelig løsning på det erstatningskrav, IFPI har".

Peter Larsen spillede ikke umiddelbart med, men gik til Berlingske Tidendes Mads Kastrup, som skrev en artikel om affæren. Her fik vi en forklaring på, hvorfor IFPI ikke ville vente på, at direktivet blev omsat til national lovgivning.

Tilsyneladende vidste de på Johan Schlüters advokatkontor slet ikke, hvordan et direktiv fungerer. Direktivet var trådt i kraft den 1. juli 1994, men selvom det ikke var implementeret i dansk lov endnu, troede de, at det alligevel kunne bruges som trussel. Derved skød de sig selv i foden, for aviserne tog historien op.

Pladebranche angriber specialbutikker

Ny ophavsretslov sætter en stopper for store dele af specialimport af plader. Hip hop- og dance-specialisten Street Dance Records har fået et advarselsbrev fra pladebranchen.

Det vil snart være slut med at købe specialimporterede amerikanske hip hop-plader i Street Dance Records i København og lignende forretninger landet over. Ligesom specialimportører af amerikansk countrymusik også må lukke for forsyningerne.

En ny ophavsretslov, der ventes vedtaget i løbet af næste år, vil måske endda lukke en del specialpladeforretninger i Danmark. I loven er, som følge af et EU-direktiv, indført en såkaldt »producentbeskyttelse« mod viderespredning af plader og CD'er, der ikke har været solgt til en distributør inden for Det

Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde først.

Den ny lov betyder, at eksempelvis en plade med rapperen Snoop Doggy Dog først kommer til Danmark, når hans pladeselskab Warners danske afdeling får den hjem. Tidligere kunne specialimportører som Street Dance købe den direkte hos en amerikansk distributør, når Warner i USA havde solgt den dertil, og således få den først. Ejeren, Peter Larsen, har på den måde kunnet tage plader hjem, som de store pladeselskaber i Danmark fandt det for urentabelt at have på lager, men

som hans specialkunder gerne ville købe. Også dette kan selskaberne nu forbyde ham. Det skal han ifølge den ny lov have selskabernes »samtykke« til.

Ifølge kontorchef J. Nørup-Nielsen på ophavsretskontoret i Kulturministeriet er der imidlertid ingen hjælp at hente for Larsen eller andre af hans kolleger, der parallelimporterer plader fra lande uden for EU.

»Jeg har lige talt med Konkurrencerådet, der har fået sager om problemet. Men der er man altså enige i, at det er et EU-direktiv, så det kan ikke diskuteres. Løbet er kørt.«

Om avisartiklerne

En samlet presse tog afstand fra bestemmelsen om producentbeskyttelse, som det blev kaldt. Berlingske Tidende brugte lederen til at gøre nar af EU og kritiserede også Kulturministeriets afvisning af at diskutere spørgsmålet: "Også i EU-regi bør det være muligt at rette oplagte misforståelser," slutter lederen af. Snart kom den tidligere kulturminister H. P. Clausen (KF) på banen og forlangte en undersøgelse.

Monopol på plader

Sidste års største hjemlige pladehit hed »Åh, Abe«, og i tilsyneladende forlængelse heraf er den danske pladebranche nu også ved at smede sin egen parallel til EU's forkætrede bananpolitik. Med udgangspunkt i et EU-direktiv om producentbeskyttelse lægger et forslag til ny ophavsretslov nemlig op til forbud mod direkte import af plader, dvs. uden om de multinationale pladeselskabers europæiske distributionsnet. Og da EU-direktivet allerede er trådt i kraft pr. 1.7. i år, farer pladebranchens sammenlutning, IFPI, som beskrevet i fredagens avis, allerede nu frem med bål og brand mod de specialbutikker, for hvem netop egenimport har været en hovedkvalitet.

Som principielt udslag af manglende konsekvensanalyse turde sagen være forstemmende eksemplarisk. Resultatet vil således være det stik modsatte af fri konkurrence, nemlig en brancheorganisations reelle monopol på markedet, til for-

brugernes absolutte ugunst. I det konkrete tilfælde er der jo gode grunde til, at de uafhængige pladeimportører har fået så meget vind i sejlene, som de bedste af dem har - i og med at det ofte har været hos dem, man har haft bedst føling med både nye strømninger og særlige niches. Inklusive så væsentlige ting som hip hop og anden ny dansemusik, hvor de multinationale selskabers lokale repræsentanters aktualitetssans ofte har ladet en del tilbage at ønske. Det er trods alt ikke helt ligegyldigt, hvilke plader man som forbruger får stukket ud.

Derfor er det også lidt for nemt, at Kulturministeriets ophavsretskontor blot smækker hælene sammen og med begrundelsen »Løbet er kørt« ikke vil diskutere EU-direktivet. Også i EU-regi bør det være muligt at rette oplagte misforståelser, frem for blot at lade dem brede sig ind i dansk kulturlovgivning.

Berlingske Tidendes leder, 14. november 1994

EU-støtte til store pladeselskaber

H. P. Clausen vil have undersøgt EU-direktiv, der stopper for parallelimport af musik fra lande udenfor EU.

Ifølge et EU-direktiv, der trådte i kraft den 1. juli i år, må en plade kun videresælges, hvis den i forvejen er bragt på markedet inden for EU. Det betyder, at forhandlere der har specialiseret sig indenfor jazz, hip-hop, klassisk musik eller andre 'smalle' musikgenrer ikke kan importere direkte fra for eksempel USA. Det vil i mange tilfælde fjerne en del af deres eksistensgrundlag samt give danskerne et mere smalsporet musikalsk udbud.

»Jeg er dybt forundret,« siger H. P. Clausen, blandt meget andet tidligere kulturminister, om direktivet: »Det er et dybt beklageligt direktiv, og jeg vil spørge kulturministeren, hvordan det er blevet til, og hvilken holdning, der har været til direktivet fra dansk side,« siger han til *Information*.

Han finder direktivet meget begrænsende i forhold til den frie passage over grænserne uden generende bånd: »Direkti-

vet er blevet til en slags beskyttelse af de større selskaber, som kan hævde, at indspilninger først skal have været distribueret af deres agent i EU, for de må sælges i Danmark.«

Berlingske Tidende kunne fredag fortælle, hvordan de store danske pladeselskaber har sendt et advarselsbrev til hip hop- og dance-specialistforretningen Street Dance Records, om at stoppe den direkte import af plader fra USA.

Information, 15. november 1994

Hvad kan vi lære af disse artikler?

Af pladshensyn er artiklerne i Berlingske Tidende og Det Fri Aktuelt forkortet en smule her. Artiklen i Information er fra forsiden, og den blev fulgt op med en ikke-gengivet artikel inde i avisen, men essensen fremgår af den gengivne tekst.

Journalisten fra Berlingske Tidende havde åbenbart talt med J. Nørup-Nielsen. Det var ham, som var med til at glemme § 25 sammen med resten af ophavsretsudvalget (side 152), og ham, som ophøjede FDV til ophavsmænd, da jeg bad om en præcisering af forståelsen af § 23, stk. 3, (side 194). Det var ham, der sammen med Peter Schønning havde forhandlet direktivet for Kulturministeriet. Nu var han blevet kontorchef, og i den egenskab afviste han, at der var noget at diskutere. Han havde ellers førstehåndskendskab til sagens udvikling og burde vide, at det aldrig har været drøftet at afskaffe international konsumtion. Man kan ikke med rette kalde låne/leje-direktivet for et "EU-direktiv om producentbeskyttelse", men det var kun den del af direktivet, Kulturministeriet havde planlagt at gennemføre.

I Det Fri Aktuelt antydede Peter Larsen, at Kulturministeriet var blevet bondefanget af IFPI under udformningen af lovforslaget. Det afviste J. Nørup-Nielsen. Han fastholdt, at der ikke var noget at gøre, og henviste til Konkurrencerådet og beklagede, at Kulturministeriet var nødt til at gennemføre de nye regler, selvom Danmark var modstander af direktivet, men "desværre" var ude af stand til at forhindre det. Det var en direkte løgn. Danmark var ikke modstander af direktivet, der blev enstemmigt vedtaget. Angående den omtalte producentbeskyttelse blev den i sagens natur slet ikke diskuteret, for den blev først opfundet bagefter.

Det fik alligevel stor betydning, at H. P. Clausen ville have sagen undersøgt.

Lille pladebutik i klemme

Den lille københavnske pladeforretning »Street Dance Records« er kommet grundigt i klemme på grund af et nyt EU-direktiv om ophavsret. Forretningen kan ikke længere specialimportere plader direkte fra USA.

Hip-hop-, house- og country-elskere kan meget snart komme i den situation, at sjældne amerikanske udgivelser ikke mere kan købes i Danmark. Årsagen er et EU-direktiv om ophavsret, der trådte i kraft den 1. juli 1994. Heri forbydes den såkaldte parallelimport til EU uden om rettigedshavende distributører.

En stor del af importen er såkaldt »smalle« udgivelser, som de store pladeimportører normalt ikke vil røre ved, fordi salget er for ubetydeligt. Men

»Street Dance Records« kan gøre det på grund af sin specialstatus. Forretningen har flere tusinde udgivelser, som den er den eneste, der forhandler i Danmark.

NY DANSK LOV

Der er sandsynligvis ikke meget hjælp at hente. Danmark var modstander af direktivet, da det blev vedtaget i 1992, men kunne ikke hindre det. Næste år vedtages en ny dansk lov om ophavsret, der inkluderer direk-

tivet. Peter Larsen mere end antyder, at Kulturministeriet er blevet bondefanget af pladeselskabernes interesseorganisationer under udformningen af den danske lovgivning. Men det tilbageviser ministeriet og slår fast, at direktivet er en realitet, og Danmark kan ikke indføre særordninger på dette område.

I næste uge kan Peter Larsen præsentere sin klage i Kulturministeriet. Han har fået foretræde i ministeriets udvalg for ophavsret.

J. Nørup-Nielsens nødløsning

Var det udtryk for panik over for udsigten til en undersøgelse, der måske ville vise, at låne/leje-direktivet havde et ganske andet formål, at J. Nørup-Nielsen pludselig foretog en kovending og greb til Romkonventionen for at lukke debatten?

Politikens artikel er interessant, fordi den fik Johan Schlüter ud af busken. Han erklærede selv, at han havde hjulpet Kulturministeriet med at fortolke direktivet. Det kom ikke bag på mig, og det forklarer også, hvorfor resten af direktivet ikke blev gennemført, og det støtter Peter Larsens påstand om, at Kulturministeriet var blevet bondefanget af musikbranchen, det vil sige af Johan Schlüter.

Jeg ringede til den pågældende journalist, Nils Christoffersen, for at være helt sikker på, at han havde det fra Johan Schlüter selv, at denne havde indflydelse på direktivets fortolkning. Det forsikrede Nils Christoffersen udtrykkeligt.

Den hidtil selvsikre J. Nørup-Nielsen turde ikke løbe linen ud. Johan Schlüter havde ret i, at EU-retten er uafhængig af, hvem der har tiltrådt Romkonventionen. Det var en vanvittig idé fra en panikslagen kontorchef, som forsøgte at undgå, at en undersøgelse af direktivforhandlingerne ville vise, at importforbuddet var pure opspind. På næste side gengives Kulturministeriets redegørelse til Kulturudvalget.

CD-import er sikret

USA ikke omfattet af EU-direktiv

Et nyt EU-direktiv, som forhindrer, at plader og cd'er frit kan importeres fra lande uden for EU, ser nu ud til at ramme den danske import af kultur i form af musik mindre hårdt end først antaget.

Direktivet, som bliver ophøjet til dansk lov i starten af næste år, giver de store pladeselskaber magten til at bestemme, hvilke plader der skal sælges i Danmark - og til hvilken pris. Men denne magt er mere begrænset, end pladebranchen går og tror, fastslår Kulturministeriet nu.

Pladeselskaberne kan nemlig kun bestemme over de plader, som er produceret i lande, der har tilsluttet sig Romkonventionen af 1961 om ophavsret. Og det har stort set kun de europæiske nationer og Latinamerika. Plader som for eksempel er optaget i USA eller Canada er ikke producentbeskyttede, og er

derfor frit vildt på markedet.

Og dermed kan de danskere, som går efter den sidste nye hip-hop-plade eller en speciel jazz-optagelse fra USA, ånde lettet op. Der var ellers lagt op til, at de små specialforretninger, som forsyner danskerne med de mere eksotiske plader, måtte lukke.

Pladeselskabernes organisation, IFPI, er overbeviste om, at Kulturministeriet tager fejl. Formand Stefan Fryland tvivler nu på, at Kulturministeriet har ret.

IFPI's advokat Johan Schlüter har selv hjulpet Kulturministeriet med at fortolke direktivet. Derfor kommer kontorchefens udtalelser bag på ham:

- At direktivet ikke gælder for lande, som ikke er tiltrådt Romkonventionen, anser jeg som det rene sludder. Jeg forstår rent ud sagt ikke, at Romkonventionen skulle være relevant, siger Johan Schlüter.

Den udtalelse er J. Nørup-Nielsen fra Kulturministeriet overrasket over:

- Jeg kan ikke forstå, at Johan Schlüter siger, at Romkonventionen ikke har noget med sagen at gøre. Det er rigtigt nok, at direktivet i sig selv ikke tager stilling til, hvilke plader der er beskyttet eller ej. Men det gør Romkonventionen, som styrer, hvilke plader der er beskyttet i Danmark. Og optagelser, som er foretaget i USA, har ingen beskyttelse, fordi landet ikke er med i Romkonventionen, fastslår kontorchefen.

Han lægger vægt på, at plader fra lande, der ikke er med i Romkonventionen udelukkende er beskyttet mod piratkopiering. Og at pladeselskaberne derfor ingen krav har på at være enedistributør af plader importeret fra lande uden for EU.

Siden 1961 har ophavsmænd til litterære og kunstneriske værker som hovedregel efter ophavsretslovens § 2 skullet give samtykke til enhver spredning af eksemplarer af deres værker til almenheden. Denne hovedregel gennembrydes i lovens § 23 af en bred undtagelse, der indebærer, at når eksemplarer af værker lovligt er udgivet, kan de udgivne eksemplarer frit spredes videre f.eks. ved videresalg. Den frie viderespredningsret udløses af enhver udgivelse, som er sket med ophavsmandens samtykke, uanset hvor udgivelsen har fundet sted. Den frie viderespredningsret vil således også gælde for et parti lovligt udgivne bøger, som f.eks. indkøbes i USA med henblik på videresalg i Danmark. Er der tale om ulovlige eksemplarer (piratkopier) gælder den frie viderespredningsret ikke. Efter ophavsretslovens § 55b er det strafbart (bøde) at indføre sådanne eksemplarer i Danmark med henblik på spredning til almenheden.

Den ovennævnte eneret til eksemplarspredning efter lovens § 2 med tilhørende undtagelse om fri viderespredning af udgivne eksemplarer gælder kun for ophavsmænd til litterære og kunstneriske værker. Grammofonpladeproducenter har efter gældende lov ikke tilsvarende eksemplarspredningsrettigheder.

Ved EF-direktivet af 19. november 1992 om udlejning og udlån mv. blev der som noget nyt i direktivets art. 9, stk. 1, givet eksemplarspredningsrettigheder til bl.a. pladeproducenter. Samtidig blev der i direktivets art. 9, stk. 2, gennemført en bestemmelse om fri viderespredning, der i ordlyd afviger noget fra det ovennævnte danske princip om fri viderespredning. Afvigelsen består deri, at den frie viderespredningsret i forhold til grammofonpladeproducenter kun gælder for plader, der første gang er bragt på markedet indenfor EU. Dette indebærer, at pladeproducenter, hvis plader er bragt på markedet første gang udenfor EU, principielt kan kontrollere videresalg af parallelimporterede plader indenfor EU.

Forslaget til § 66 om pladeproducentbeskyttelse i det i februar 1994 i Folketinget fremlagte forslag til generel revision af ophavsretsloven er udformet i overensstemmelse med bestemmelserne i direktivets art. 9.

Ved en vurdering af den praktiske betydning af de nye spredningsbestemmelser må det imidlertid tages i betragtning, at direktivet ikke har nogen direkte virkning på medlemslandenes forhold til tredjelande. Dette spørgsmål er overladt til national lovgivning og de enkelte landes eksisterende internationale forpligtelser på området.

Efter lovforslagets § 86, stk. 1, gælder pladeproducentbeskyttelsen - ligesom efter gældende lov - umiddelbart kun for optagelser, som har fundet sted i Danmark. Spørgsmålet om hvilken beskyttelse, der skal gælde i forhold til andre lande skal nærmere fastlægges i den i lovforslagets § 87 nævnte kgl. anordning. Efter den gældende lov og kgl. anordning beskytter Danmark kun optagelser, der er foretaget i lande (herunder alle EU-lande), der er tilsluttet Romkonventionen af 1961.

Da USA - hvorfra hovedparten af parallelimporten kommer - ikke er med i Romkonventionen, gives der efter den gældende lov og kgl. anordning ikke beskyttelse overhovedet for optagelser, der er foretaget i USA. Optagelser med "amerikansk oprindelse" vil efter de gældende bestemmelser kun være beskyttet i Danmark, hvis det amerikanske pladeselskab har ladet optagelsen foretage i et Romkonventionsland.

Kulturudvalget vs. Kulturministeriet

Redegørelsen er kulturministerens svar til Kulturudvalget på fire spørgsmål, der blev stillet den 16. november 1994 efter avisomtalen. Det er ikke svært at forstå, at det kniber for politikerne at følge med. Det er ikke engang nævnt, hvad spredningsretten skulle til for, nemlig at forhindre spredningen af piratkopier.

Der henvises til den ene paragraf efter den anden, omend kun § 23 nævnes i forbindelse med konsumtion, og det efterlader filmværker og andre værksarter end litteratur og musik ude af debatten. Der henvises til ordlyden af art. 9, stk. 2, som ikke forklarer noget som helst, og der indsættes et "principielt" om pladeproducenternes ret til at kontrollere det videresalg af amerikanske CD-plader, der forårsagede debatten. Hvad er en EU-ret værd, hvis den kun er principiel?

I dette tilfælde ikke ret meget, for virkningen af EU-retten i forhold til producentbeskyttelsen er efter ministeriets forklaring overladt til national lovgivning, og efter § 86 omfatter det som udgangspunkt kun optagelser, som har fundet sted i Danmark. Beskyttelsen af den øvrige verdens optagelser reguleres ifølge § 87 af en kgl. anordning, som i øjeblikket kun beskytter optagelser, der er foretaget i et land, som er tilsluttet Romkonventionen. Soleklart, eller...?

Dagen efter stillede Kulturudvalget yderligere to spørgsmål. I svarene blev det bekræftet, at et importforbud slet ikke var et emne under forhandlingerne, og at det var uklart, hvordan art. 9, stk. 2, blev håndteret af de øvrige medlemsstater!

Spørgsmål nr. 25:

Hvilke oplysninger kan ministeren give om den danske deltagelse i forbindelse med udformningen af direktivet vedrørende direkte import af fonogrammer?

Svar:

I overensstemmelse med det i besvarelsen af spørgsmål 19 anførte kan jeg oplyse, at det under forhandlingerne omkring direktivet har været Danmarks opfattelse, at direktivet ikke indeholder bestemmelser om anvendelsen af den i direktivets art. 9 givne eksemplarspredningsbeskyttelse i forhold til lande udenfor EU.

Spørgsmål nr. 26:

Hvad kan ministeren oplyse om, hvorledes andre EU-lande tolker og implementerer - eller agter at implementere - direktivet?

Svar:

Efter det for ministeriet oplyste synes alle lande inden for Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde at være indstillet på at gennemføre direktivet på samme måde som foreslået i bl.a. § 66 i det i Folketinget i februar fremsatte lovforslag (L 197). Derimod synes der på nuværende tidspunkt at herske betydelig usikkerhed om, på hvilken måde de enkelte lande vil anvende de nye eksemplarspredningsbestemmelser i forhold til lande udenfor EU.